

השתלמות עומק תובענות ייצוגיות הפרטים בתוספת השניה

עו"ד אסף פינק

asaf@asafplaw.co.il

התוספת השנייה

(א) לא תוגש תובענה ייצוגית אלא

בתביעה כמפורט בתוספת השנייה

או בעניין שנקבע בהוראת חוק מפורשת כי ניתן
להגיש בו תובענה ייצוגית;

הלכה ומעשה

פרט	תיאור מקוצר	פרט	תיאור מקוצר
1	תביעה נכד אוסק	8	(1) תביעה בעילה של הפליה בעבודה לפי חוק שוויון ההזדמנויות בעבודה
	תביעה נכד אבטח		(2) חוק שכר שווה
3	תביעה נכד תאכ"ד בנקאי	9	(1) תביעה בעילה לפי פרקים ד' ה' ה' 1 לחוק שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלויות
	תביעה בעילה לפי חוק ההגבלים העסקיים		(2) הוראות הנגישות לפי חוק תו"ב
			(3) הוראות חוק שידורי טלוויזיה
5	תביעה בעילה הנובעת מליקת אנונימיות ערך	10	(1) תביעה בעילה שלביה"ד האיזורי לעבודה הסמכות הייחודית לדון בה לפי סעיף 24(א), (1), (א1), או (3)
	תביעה בקשר למכאז סביבתי, נכד אורט המכאז		(2) תביעה של עובד בעילה לפי סעיף 6א לחוק שכר מינימום, סעיפים 2 ו3 לחוק הזכות לעבודה בישיבה, חוק העסקת עובדים ע"י קבלני כ"א
	תביעה בעילה לפי חוק איסור אפליה במוצרים, בשירותים ובכניסה למקומות ציבוריים		(3) ט זה למעט תביעה של עובד שחל עליו הסכם קיבוצי
11	תביעה נגד רשות להשבת סכומים שגבתה שלא כדין כמס אגרה או תשלום חובה אחר		
12	ת' נגד מפרסם כהגדרתו בס' 30א לחוק התקשורת (בזק ושידורים) בעילה לפי הסעיף האמור	13	ת' נ' חברה להפעלת מערכת סליקה פנסיונית מרכזית, בקשר להערכת מידע או כספיט באמצעות מערכת סליקה פנסיונית מרכזית

חלוקת מתודית של הפרטים

עילה	בקשר ל
פרט 4 – עילה חוק הגבלים עסקיים	פרט 1 – עוסק לקוח
פרט 7 – עילה חוק איסור אפליה	פרט 2 - ביטוח
פרט 8 – עילה חוק שוויון הז' בעבודה	פרט 3 - בנקאות
פרט 9 – עילה חוק שוויון אנשים עם מוג'	פרט 5 – ניירות ערך
פרט 10 – עילה דיני עבודה	פרט 6 – מפגעים סביבתיים
פרט 12 – עילה סעיף 30 א לחוק התקשורת	פרט 13 – מסלקה פנסיונית

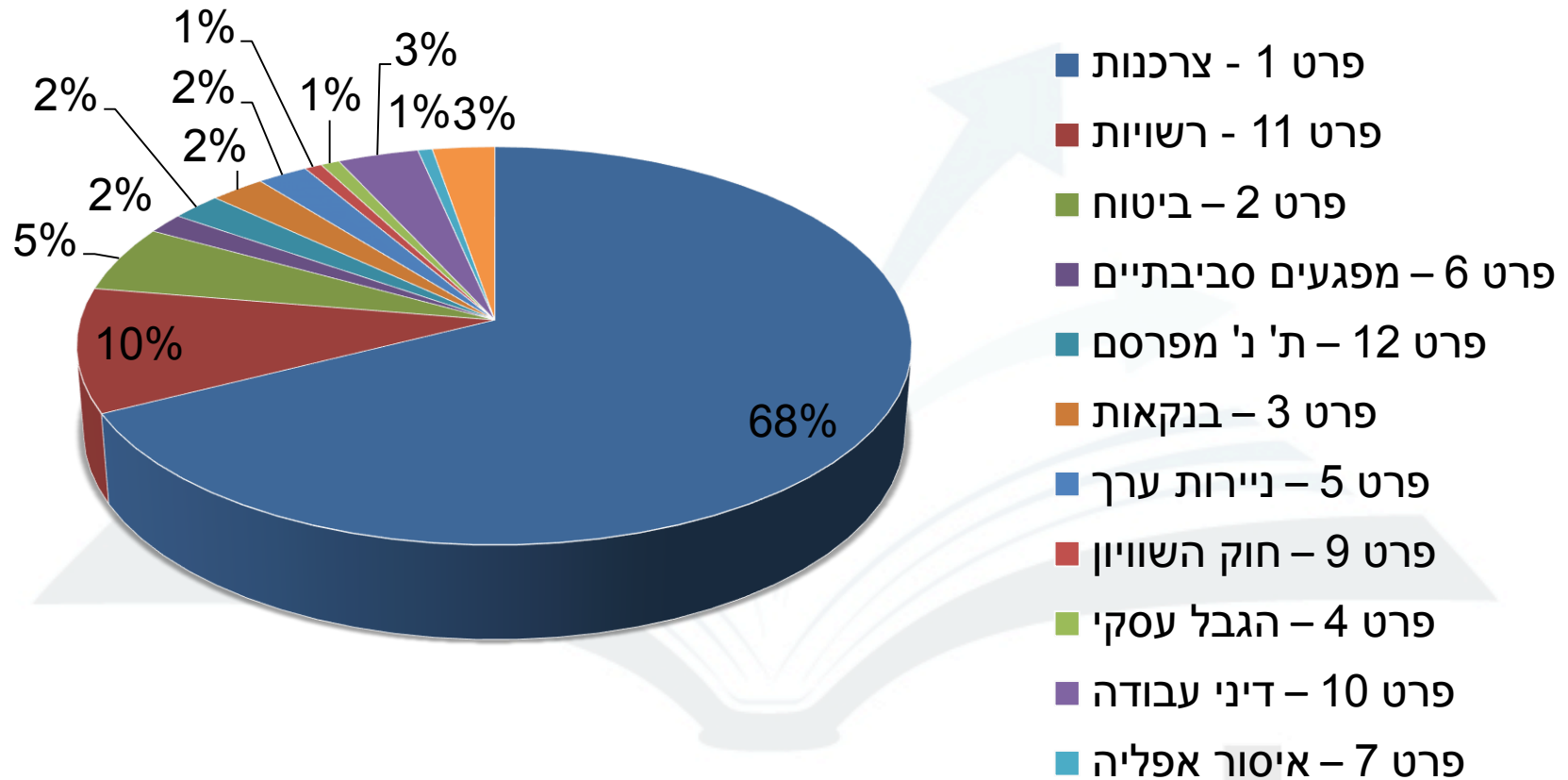
פרט 11 מס או אגרה ו/או תשלום חובה אחר שנגבו שלא כדין

הלכה ומעשה

פילוח לפי הפרט בתוספת השניה לחוק

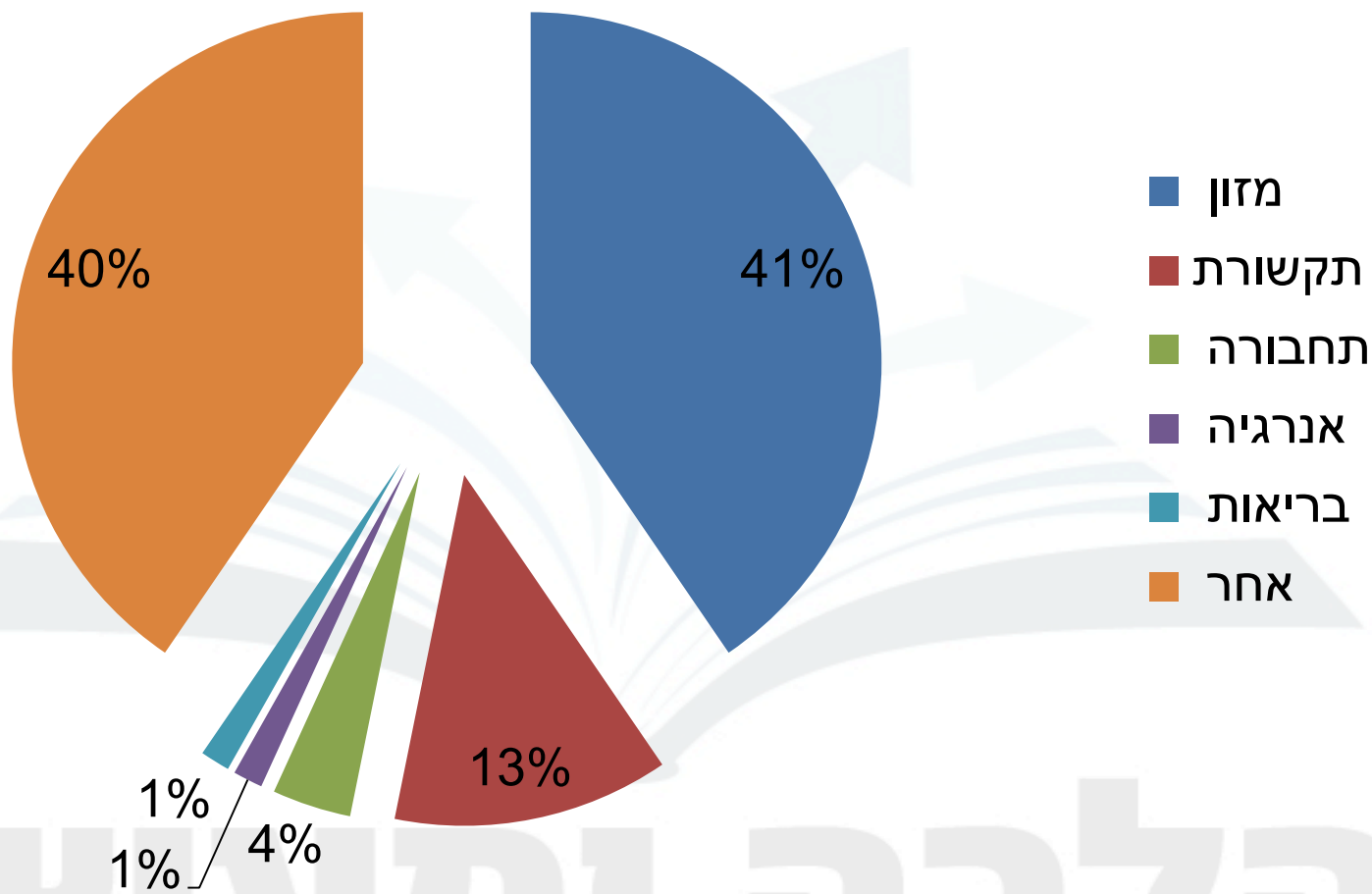
עלה ירד	2016		2015		2014		הפרט בתוספת
+4%	1066	69%	902	65%	837	66%	פרט 1 - צרכנות
-5.2%	159	10.3%	217	15.5%	209	17%	פרט 11 - רשויות
-1.5%	85	5.5%	98	7%	48	4%	פרט 2 - ביטוח
+2.9%	56	3.63%	10	0.7%	22	1.9%	פרט 10 - דיני עבודה
+0.35	43	2.8%	35	2.5%	25	2%	פרט 12 - ת' נ' מפרסם
+0.25%	38	2.5%	31	2.25%	34	3%	פרט 3 - בנקאות
	35	2.25%	31	2.25%	33	3%	פרט 5 - ניירות ערך
-1%	26	1.7%	37	2.65%	16	1%	פרט 6 - מפגע סביבתי
-0.15%	13	0.85%	14	1%	16	1%	פרט 4 - הגבל עסקי
-0.5%	12	0.77%	17	1.25%	15	1%	פרט 9 - חוק השוויון
+0.5%	10	0.65%	2	0.15%	4	0.4%	פרט 7 - איסור אפליה
	0	0%	0	0%	0	0%	פרט 8 - אפליה בעבודה
	0	0%	0	0%	0	0%	פרט 13 - מסלקה

פילוח לפי פרטים בתוספת ה 2 לחוק

הלכה ומעשה

פילוח לפי פרט 1

הלכה ומעשה

פס"ד אילן גפני

החוק אינו דורש שהצדדים יתקשרו בעסקה. היקף הפרט רחב – בקשר שבין העוסק לבין הלקוח. ההגדרה המצמצמת היא כי מדובר ב"עוסק" כהגדרתו [בחוק הגנת הצרכן](#). ודוק, [חוק הגנת הצרכן](#) יסייע בהגדרת השאלה מיהו "עוסק", ברם נושא התביעה אינו מוגבל לעילות המפורטות בחוק הגנת הצרכן בלבד. המחוקק בחר להרחיב, ולא בכדי החוק מנוסח כפי שנוסח. לשם ההשוואה, ניטול לדוגמה את פרט 4 לתוספת השנייה בחוק התובענות הייצוגיות, המאפשר הגשתה של בקשה לאישור תובענה ייצוגית ב"עילה לפי [חוק ההגבלים העסקיים](#)". פרט 7, כמוהו, מאפשר הגשתה של בקשה לאישור תובענה ייצוגית ב"עילה לפי [חוק איסור הפליה במוצרים](#), בשירותים ובכניסה למקומות בידור ולמקומות ציבוריים, התשס"א - 2000". לא כך הוא לעניינו של פרט 1 לתוספת השנייה. פרט זה אינו מפנה לעילה ספציפית המנויה [בחוק הגנת הצרכן](#), אלא מאפשר הגשתה של בקשה לאישור תובענה ייצוגית בגין כל קשר הנוגע ליחסי לקוח ועוסק, כמשמעות האחרון בחוק הגנת הצרכן, אפילו אם הצדדים לא הכרתו חוזה.

• ס' 6 לפס"ד של השופט הנדל [אילן גפני נ' אגודת בעלי מוניות]

הלכה ומעשה

- המשך -

• הרשימה שבתוספת השנייה הינה גם פרי ניסיון של התביעות הייצוגיות שהוגשו טרם התיקון. בפסק דין א.ש.ת יצאה קריאה מבית משפט זה מפי כב' השופטת (כתוארה דאז) ד' ביניש, לקדם חקיקה ולהביא למימוש כוונת משרד המשפטים להסדיר את הנושא – פעולה שהייתה אז בראשיתה. עוד, צוינו הקשיים שעמדו בפני בית המשפט בבואו לדון בתובענות ייצוגיות. על רקע זה, הועיל להעיר שכאמור ישנן פריטים בתוספת השנייה שמפנים באופן ישיר לחוק מסוים בנוסח "תביעה בעילה", תוך הפנייה לחוק קונקרטי. קיימים גם פרטים שאינם מפנים לחוק כגון פרט 3 שמזכיר בלשוננו את פרט 1: "תביעה נגד תאגיד בנקאי, בקשר לעניין שביני לבין לקוח, בין אם התקשרו בעסקה ובין אם לאו". פרט 1 הינו כללי, אך גם מפנה לחוק. זאת, כאמור, אך ורק על מנת להגדיר המונח "עוסק".

הלכה ומעשה

עמ' 7373/10 יוסי לוי נ' מדינת ישראל צה"ל מדור תשלומים

[התוספת השנייה לחוק תובענות ייצוגיות](#)

המסקנה כי אין המדובר בתשלום חובה נתמכת גם בתמונה המתקבלת מתוך התבוננות ממבט-על על התוספת השנייה לחוק התובענות הייצוגיות. המחוקק בחר להגביל את העילות שבגינן ניתן להגיש תובענה ייצוגית לרשימה הסגורה שבתוספת השנייה לחוק. סעיף 29 לחוק קובע כי "חוק זה יחול על המדינה", ופירוש הדבר שגם מחוץ לפריט 11, אשר מתייחס מפורשות לתביעה כנגד "רשות", קיימות עילות נוספות שעל בסיסן ניתן להגיש תביעה ייצוגית נגד המדינה. בתוך כך, ניתן לתבוע את המדינה על התנהלותה בהקשרים של יחסי עוסק-לקוח, בנקאות וניירות ערך, ויחסי מעביד-עובד. ניתן לאבחן את פריט 11 מיתר עילות התביעה המנויות בתוספת השנייה שמכוחן ניתן לתבוע את המדינה: בעוד ששאר עילות התביעה מתייחסות לפעילויות עסקיות ומסחריות של המדינה, פעולות מתחום המשפט הפרטי, הרי שפריט 11 מאפשר תביעה נגד המדינה כרשות ציבורית, בהקשרים של הפעלת סמכות שלטונית על פי דין. ראו לעניין זה פרופ' סיני [דויטש "עשור לתובענה הייצוגית הצרכנית"](#) - סיכום ביניים ומבט לעתיד" שערך משפ"ט ד(1) עמ' 15 (התשס"ה). מאמר זה נכתב לאחר פרסום תזכיר הצעת [חוק תובענות ייצוגיות](#), ובטרם חקיקת החוק. בשלב בו נכתב, כללה התוספת השנייה עשר עילות בלבד, ללא פריט 11, ופרופ' דויטש מסיק מכך שבכוונת המחוקק לאפשר תביעות נגד המדינה רק בהקשרים של פעולות עסקיות ומסחריות ולא בהקשרים של פעילותה כרשות שלטונית. ניתן ללמוד מכך, כי פריט 11 התווסף לרשימה מתוך כוונת המחוקק לאפשר לתבוע את המדינה גם בכובעה זה.

הלכה ומעשה

ניכוי הפרמיות מן הגמלאים אינו עונה על הקריטריונים של תשלום חובה, קרי תשלום שלהטלתו נדרשת הסמכה בדין, ודומה יותר לפעילות עסקית: של חברה אשר מנכה, דרך קבע וללא הסכמה (לכאורה), תשלומים מאחד מלקוחותיה; או של קרן פנסיה הגובה דמי ניהול גבוהים מאלו שלהם הסכים העמית; או אף של הרשות המקזזת, באופן חד צדדי, מתשלומים אותם היא מעבירה לספקים שלה, חובות שחבים לה הספקים. בהתאם לאמור, כדי שתאושר תביעתו כייצוגית, המערער צריך היה להצביע על עילת תביעה אחרת, שאינה בפריט 11, כזו שמתייחסת לפעילותה העסקית-מסחרית של המדינה. אין זה המקום להידרש לשאלה האם קיימת עילה כזו, כיוון שהמערער עצמו לא טען לתחולתו של אחד מן הפריטים האחרים בתוספת השנייה בנסיבות העניין.

על-אף זאת, ומבלי להידרש למלוא נסיבות העניין שלפנינו, ראוי לציין כי בעילות אלו אכן ניתן למצוא מקום לתובענות בעלות מאפיינים דומים (מבלי שיש בכך רמז כי המערער אכן יכול להביא את טענותיו בגדרה של חלופה אחרת של התוספת). למשל, פריט 10 מגדיר את עילות התביעה האפשריות בנושאי יחסי עבודה, ובין היתר, מאפשר גם תביעה ייצוגית של עמיתים נגד קופות גמל, קרנות פנסיה, "וכן כל תובענה לקצבה הנובעת מיחסי עובד ומעביד" (סעיף 24(3) לחוק בית הדין לעבודה, תשכ"ט-1969, אליו מפנה פריט 10(1) לתוספת השנייה). כלומר, מבלי לקבוע מסמרות בדבר, נראה כי תביעה דומה לזו של המערער, אילו הוגשה על ידי עובד לשעבר, אפילו עובד מדינה, יכולה היתה להיות מעוגנת בפריט 10 (אילו עמד התובע בסייג המנוי בפריט קטן 10(3), ובשאר המחסומים המפורטים בחוק בדרך להגשת תובענה ייצוגית).

פרט 1

תביעה נגד עוסק, כהגדרתו בחוק הגנת הצרכן,
בקשר לעניין שבינו לבין לקוח,
בין אם התקשרו בעסקה ובין אם לאו.

בעבר התביעה היתה רק על פי חוק הגנת הצרכן:

צרכן הוגדר בחוק כ:מי שקונה נכס או מקבל שירות מעוסק במהלך
עיסוקו לשימוש שעיקרו אישי, ביתי או משפחתי"

חידושים תוספות בחוק תובענות ייצוגיות:

- החוק הרחיב את מעגל התובעים וכלל בהם לקוח – ולא רק צרכן.
- כל עילה בין עוסק ללקוח ולא רק עילה מכוח חוק הגנת הצרכן [אילן גפני].
- ניתן לתבוע גם על השלב הטרומ חוזי. וגם אם בסוף לא נערכה התקשרות בין הצדדים.
- ניתן לתבוע בעסקה שהתבצעה ללא תמורה

הלקוח והעשה

הגדרת "לקוח"

בית המשפט בפסק הדין בעניין דניאל פרחן :

"המונח "לקוח" איננו מוגדר בחוק הגנת הצרכן, ויש לפרשו כפשוטו, כך שיחול על כל מי שרכש נכס או קיבל שירות מ"עוסק" במהלך עיסוקו..."

• מדובר בהגדרה פשוטה, אך שאלת "קבלת השירות מעוסק", איננה תמיד ברורה. אין הגדרות חתוכות לקשר הנדרש על מנת להקים הגדרת "לקוח".

הלכה ומעשה

יחסי "עוסק – לקוח": פסיקה מצמצמת

- אוניברסיטה (פס"ד סובול): גביית תשלומים מן הסטודנטים, תהיה אשר תהיה מהותם, היא חלק בלתי נפרד מפעילותה של האוניברסיטה כמוסד להשכלה גבוהה.
- פרוייקט BOT בשלב ההקמה (פס"ד דאוס) : בשלב הקמת התשתית לא מתקיימים יחסי עוסק לקוח.
- גוגל ספרים ובעלי הזכויות בספרים (פס"ד בראונר): בעל זכויות יוצרים שספרו מתפרסם בגוגל אינו רוכש נכס מגוגל ואינו מקבל ממנה שירות.
- חברת ניהול ובעלי יחידות נופש במלון (פס"ד יהושע נוה): שירותי ניהול ופיקוח לא יוצרים יחסי עוסק לקוח.
- עמותה המעניקה פעילויות העשרה והרחבת אופקים לעובדים-עמיתים (פס"ד דיקשטיין): עמותה כזו אינה בגדר עוסק. מכלול הפעילות הינו ציבורי-חינוכי-תעסוקתי, אף אם יש פעולות עסקיות לא ניתן להפריד בין הפעולות.
- שימוש מסחרי במוצר (פס"ד תמר פול-כהן): באם עיקר השימוש של הלקוח איננו "אישי ביתי או משפחתי", אלא לצורך עבודתו, הרי שלא ניתן לתבוע ע"פ חוק הגנת הצרכן.

יחסי "עוסק – לקוח": פסיקה מרחיבה

• קופת חולים (פס"ד קורל): ניתן להכיר ביחסי קופות החולים ולקוחותיהם כיחסי עוסק לקוח. ההלכה לא מוסכמת.

• הזמנה של חברה לרישום באתר אינטרנט (פס"ד רוטשילד): יוצרת יחסי עוסק לקוח אף ללא התקשרות בפועל.

• מערכת קשרים צרכנית עקיפה עושיה להקים קשר עו"ל (פס"ד ציגלר): עקרונית, אין מניעה מלהכיר בקשר עוסק לקוח בין לקוח של חברה פלונית לבין חברה המספקת שירותים לאותה חברה פלונית.

הלכות משיקות:

• צד ג' כנגד המבטח (פס"ד ליאור שפירא): אין צורך ביחסים ישירים, די בעילת תביעה

ובקיומו של "עניין" בין העוסק ללקוח.

- יחסי בנק וצדדים שלישיים (פס"ד ליאור שפירא, בעליון): יחסי בנק וצד ג' שאינו לקוח ישיר שלו, מוכרים כיחסי עוסק לקוח לצורך פרט 3, עקב כוחו המונופוליסטי

של

הבנק מול הציבור (רובינשטיין). ניתן להכיר ביחסי עוסק לקוח אף אם היחסים לא הושתתו על בסיס רצוני הדדי ו/או יחסים חוזיים ישירים/מגובשים (פוגלמן)

הלכה ומעשה

פרט 1: הצעה למבחני זיקה אפשריים

- האם הגוף המוכר כ"עוסק" מעניק שירות לציבור?
- האם ל"לקוח" עומדת אפשרות להימנע מהתקשרות עם אותו גוף? [כח מעין מונופוליסטי]
- אף אם לא קיים כעת, האם קיים קשר לפוטנציאל עסקי עתידי בין הצדדים?
- אף אם מדובר בגוף הממלא פונקציה שלטונית, האם ניתן להפריד בין הפעילויות השונות שלו?

הלכה ומעשה

פרט 1 דגשים

- פס"ד אילן גפני נ' אגודת בעלי מוניות
- עוסק לקוח: פס"ד ליאור שפירא ופס"ד דאוס
- פס"ד שטנדל וברזני
- פס"ד אביב שירותים משפטיים ופס"ד תנובה
- פס"ד גליזר [עוסק – לקוח (אמיתי)]
- פס"ד צ'רטוק: מקום שהמדינה עסקה בפעילות שניתן לראותה כ"עסקית", או כ-"פרטית" במהותה ניתן יהיה לראות בה כעוסק להגיש נגדה תביעה ייצוגית.

וראו גם עמ 7752/12 ישראל אסל נ' מינהל מקרקעי ישראל

פרט 11

"תביעה נגד רשות להשבת סכומים שגבתה שלא כדין, כמס, אגרה או תשלום חובה אחר."

- השוואה ללשון החוק
- בג"ץ שני כהן
- הסדר שלילי או חיובי
- סעדים הצהרתיים?

הלכה ומעשה

סעיפי החוק הרלוונטיים

סעיף 3(א)- לא תוגש תובענה ייצוגית אלא בתביעה כמפורט בתוספת השניה או בענין שנקבע בהוראת חוק מפורשת כי ניתן להגיש בו תובענה ייצוגית; על אף האמור, לא תוגש נגד רשות תובענה ייצוגית לפיצויים בגין נזק שנגרם על ידי צד שלישי, שעילתה הפעלה או אי הפעלה של סמכויות פיקוח, הסדרה או אכיפה של הרשות ביחס לאותו צד שלישי; בסעיף קטן זה ובסעיפים 5(ב)(2), 9 ו-21, "רשות" – כהגדרתה בסעיף 2 לחוק בתי משפט לענינים מינהליים.

סעיף 2 לחוק בתי משפט לענינים מנהליים- "רשות"- "רשות מרשויות המדינה, רשות מקומית, וכן גופים ואנשים אחרים הממלאים תפקידים ציבוריים על פי דין".

סעיף 5(ב)(2)- בקשה לאישור נגד רשות בתביעה שעילתה החלטה של הרשות ושהסעד המבוקש בה הוא פיצויים או השבה, לרבות השבת סכומים שגבתה הרשות כמס, אגרה או תשלום חובה אחר, תוגש לבית משפט לענינים מינהליים; בסעיף קטן זה, "החלטה של רשות" – כהגדרתה בסעיף 2 לחוק בתי משפט לענינים מינהליים.

סעיף 2 לחוק בתי משפט לענינים מנהליים- "החלטה של רשות"- החלטה של רשות במילוי תפקיד ציבורי על פי דין, לרבות העדר החלטה וכן מעשה או מחדל.

סעיף 8(ב)(1) לחוק- "הוגשה בקשה לאישור נגד המדינה, רשות מרשויותיה, רשות מקומית או תאגיד שהוקם על פי דין ושוכנע בית המשפט כי עצם ניהול ההליך כתובענה ייצוגית צפוי לגרום נזק חמור לציבור הנזקק לשירותיו של הנתבע או לציבור בכללותו לעומת התועלת הצפויה מניהולו בדרך זו לחברי הקבוצה ולציבור, ולא ניתן למנוע את הנזק בדרך של אישור בשינויים כאמור בסעיף 13, רשאי בית המשפט להתחשב בכך בבואו להחליט אם לאשר תובענה ייצוגית".

סעיף 29- "חוק זה יחול על המדינה".

תצ (ת"א) 24332-02-12 המוסד לביטוח לאומי נ' ארגון נכי הפוליו בישראל

4. סע' 3(א) לחוק תובענות ייצוגיות קובע:

"לא תוגש תובענה ייצוגית אלא בתביעה כמפורט בתוספת השניה או בענין שנקבע בהוראת חוק מפורשת כי ניתן להגיש בו תובענה ייצוגית".

המשיבים אינם טוענים כי תביעתם נכנסת לגדר המפורט בתוספת השנייה, אלא נסמכים הם על הסיפא לסעיף הנ"ל, המאפשר הגשת תובענה ייצוגית "בעניין שנקבע בהוראת חוק מפורשת כי ניתן להגיש בו תובענה ייצוגית". לשיטת המשיבים, הוראת סע' 5(ב)(2) לחוק עונה על דרישות סיפא של סע' 3(א) הנ"ל בקבעו:

"בקשה לאישור נגד רשות בתביעה שעילתה החלטה של הרשות ושהסעד המבוקש בה הוא פיצויים או השבה, לרבות השבת סכומים שגבתה הרשות כמס, אגרה או תשלום חובה אחר, תוגש לבית משפט לעניינים מנהליים; בסעיף קטן זה, "החלטה של רשות" – כהגדרתה בסעיף 2 לחוק בתי משפט לעניינים מנהליים."

אין לקבל טענה זו. בעוד שעמידה בתנאי סע' 3(א) פותחת את הדלת להגשת תובענות ייצוגיות ככזו למספר עניינים ונתבעים מצומצם כאמור בתוספת השנייה, עניינו של סע' 5(ב) לחוק הוא קביעת סמכות עניינית ומקומית של הערכאה אשר תדון בתובענה היה ותעמוד בתנאי סע' 3(א) לחוק. משמע – סע' 5(ב)(2) אינו מהווה "ענין שנקבע בהוראת חוק מפורשת כי ניתן להגיש בו תובענה ייצוגית" כאמור בסיפא של סע' 3(א) לעיל. הוא הדין בסע' 5 לחוק בתי משפט לעניינים מנהליים, 2000, הקובע (בתוספת ה-3) את סמכותו העניינית של בית משפט לעניינים מנהליים לדון בתובענות ייצוגיות כאמור בסע' 5(ב)(2) לחוק תובענות ייצוגיות.

הלכה ומעשה

5. לטענת המשיבים, הגבלת הנושאים והנתבעים כאמור בתוספת השנייה לחוק תובענות ייצוגיות, תרוקן מתוכן את הוראת סע' 5(ב)(2) לחוק הנ"ל הואיל ולעולם לא ניתן יהא לתבוע פיצוי נגד רשות שכן התוספת השנייה מגבילה את העניינים והעילות בגינם ניתן להגיש תובענה ייצוגית נגד רשות לפריט 11 בתוספת השנייה בלבד: "תביעה נגד רשות להשבת סכומים שגבתה שלא כדין, כמס, אגרה או תשלום חובה אחר". טענה זו שגויה - התוספת השנייה אינה מגבילה תביעה ייצוגית נגד רשות אך ורק לתביעת השבה כאמור בפריט 11, אלא מאפשרת זאת כתביעה ייצוגית, בנוסף לתביעות ייצוגיות אחרות נגד רשות, ובלבד שנכנסות הן לגדרי אחד מהפריטים המנויים בתוספת השנייה. כך למשל, נדחתה בקשה לסילוק על הסף של בקשה לאישור תביעה ייצוגית לפיצויים נגד רשות (עיריית נשר), הנכנסת לגדרי פריט 1 בתוספת השנייה, בהיות הרשות - עיריית נשר - "עוסק" כהגדרתו בחוק הגנת הצרכן ולאחר שלא עמדה בהתחייבותה לספק שרות טלפוני חינם (תמ (חי') 1230-02-12 כהן נ. עיריית נשר); באותו אופן ניתן להגיש תובענה ייצוגית נגד רשות לפיצוי או השבה כאמור בסעיף 5(ב)(2) לחוק ככול שהיא עולה בקנה אחד עם כל אחד מהפריטים המנויים בתוספת השנייה.

הלכה ומעשה

עא 4345/10 איתמר מחלב - רואה חשבון - חברה בפירוק מרצון נ' מדינת ישראל - רשות המיסים בישראל

8. סעיף 3(א) לחוק תובענות ייצוגיות קובע כי: "לא תוגש תובענה ייצוגית אלא בתביעה כמפורט בתוספת השניה או בענין שנקבע בהוראת חוק מפורשת כי ניתן להגיש בו תובענה ייצוגית; ...". כפי שנזכר בסעיף, המחוקק הגביל את העילות בגינן ניתן להגיש בקשה לאישור תובענה ייצוגית והגדיר בחוק תובענות ייצוגיות מהן העילות המאפשרות שימוש בחוק זה, בתוספת השנייה לחוק. הרשימה המופיעה בתוספת השנייה היא סגורה ולא ניתן להגיש תובענה ייצוגית בעילה שאינה נכללת בה (ראו אלון קלמנט "קווים מנחים לפרשנות חוק התובענות הייצוגיות" התשס"ו-2006 הפרקליט מט'131 (2006)). האם ביססו המערערות בבקשתן עילה אשר נכללת בתוספת השנייה לחוק? זו השאלה העומדת לפתחנו.

9. המערערות מלאות טענות כרימון והעלו בסיכומיהן עילות תביעה רבות מתחומי המשפט הפרטי, המנהלי והחוקתי. כפי שקבע בית המשפט המחוזי, **עילת התביעה המרכזית לה טענות המערערות היא עילת ההטעיה. לטעמי, עילה זו אינה מקימה למערערות עילת תביעה כנדרש בתוספת השנייה לחוק תובענות ייצוגיות, וזאת מהטעמים שיפורטו להלן.**

10. לפי סעיף 11 לתוספת השנייה לחוק, ניתן להגיש בקשה לאישור תובענה ייצוגית בעניין: "תביעה נגד רשות להשבת סכומים שגבתה שלא כדין, כמס, אגרה או תשלום חובה אחר" [ההדגשה אינה במקור - ס"ג]. עסקינן בשתי דרישות מצטברות שצריכות להתקיים כדי להיכנס תחת כנפו של סעיף 11 לתוספת לחוק – הדרישה לקיום גבייה על ידי הרשות והדרישה כי גבייה זו תעשה שלא כדין. באשר לגבייה, הצדדים חלוקים בשאלה האם בוצעה גביית קנס פיגורים על ידי המשיבה ב-24 החודשים שקדמו למועד הגשת התובענה, כדרישת סעיף 21 לחוק. לטעמי אין צורך בהכרעה בעניין זה שכן בין אם מולאה דרישת הגבייה ובין אם לאו, גביית קנסות הפיגורים על ידי רשות המיסים בוצעה כדין, ועל כן אין מתמלאת

דרישתו השנייה של סעיף 11

בג"ץ שני כהן

כפי שציין היועץ המשפטי לממשלה בתגובה לעתירות, הרחבת עילות התביעה באה לידי ביטוי באפשרות להגיש תובענות נגד הרשות כמעסיק לפי פרטים 8, 9 ו-10 לתוספת; תובענה נגד רשות המפעילה שירותים ציבוריים בהתאם לפרט 9 לתוספת העוסק בנגישות למבני ציבור של אנשים עם מוגבלות; ותובענה על פי פרט 6 הדין במפגעים סביבתיים ומכוון כלפי המזיק בפועל (פסקה 100 לתגובת היועץ המשפטי לממשלה מיום 23.10.2006).

בנוסף, נוספו בחוק עילות תביעה חדשות מתחום אכיפת דיני העבודה, על פי [חוק שכר מינימום](#), התשמ"ז-1987; חוק העסקת עובדים על ידי קבלני כוח-אדם, התשנ"ו-1996 ומכוח עילת סל הכוללת נושאים שבסמכות בית הדין לעבודה. באופן דומה הורחב השימוש בתובענה ייצוגית שעניינה במפגעים סביבתיים, וכעת מתיר החוק לתבוע גם סעד כספי במסגרת התובענה הייצוגית ולא רק צו מניעה. יתירה מזאת, בצד העילות שהורחבו נוספה בפרט 11 לתוספת השניה עילה חדשה המאפשרת הגשת תביעות השבה בגין גביית מסים, אגרות או היטלים אחרים שנגבו על ידי הרשות שלא כדין – גם אם בתנאים מוגבלים כמפורט בחוק.

הלכה ומעשה

דיני עבודה – פרט 10

(1) תביעה בעילה אשר לבית דין אזורי לעבודה הסמכות הייחודית לדון בה לפי סעיף 24(א)(1), (א1) או (3) לחוק בית הדין לעבודה, התשכ"ט-1969, ובלבד שלא נדרש במסגרתה סעד של פיצויי הלנת קצבה, פיצויי הלנת שכר או פיצויי הלנת פיצויי פיטורים לפי הוראות סעיפים 16, 17 ו-20 לחוק הגנת השכר, התשי"ח-1958.

(2) תביעה של עובד בעילה לפי סעיף 6א לחוק שכר מינימום, התשמ"ז-1987, תביעה של עובד בעילה לפי סעיפים 2 ו-3 לחוק הזכות לעבודה בישיבה, התשס"ז-2007, או לפי חוק העסקת עובדים על ידי קבלני כוח אדם, התשנ"ו-1996.

(3) בפרט זה – "תביעה" – למעט תביעה של עובד שחל עליו הסכם קיבוצי המסדיר את תנאי עבודתו, והמעביד של אותו עובד או ארגון מעבידים שהוא חבר בו, צד להסכם הקיבוצי;

"הסכם קיבוצי" – הסכם קיבוצי לפי חוק הסכמים קיבוציים, התשי"ז-1957, או הסדר קיבוצי בכתב.

המשך דיני עבודה

- פס"ד וירון
- הממונה על הסכמי עבודה בתמ"ת
- פניה להסתדרות או לארגון היציג
- פניה מוקדמת:
ע"ע (ארצי) 12842-07-10 עו"ד אסף אייל נ' הוט מערכות תקשורת בע"מ,
דמ"ש 87001-70-88 ילנה נ' קלינור שרותים לישראל בע"מ ואח'
בג"צ וירון, פס"ד מי גליל
- מתח בין משפט העבודה הקיבוצי לתובענה ייצוגית

הלכה ומעשה

הפרטים "הזנוחים"

- פרט 9 שוויון + ס' 20
- פרט 8 אפליה בעבודה
- פרט 7 איסור אפליה במוצרים
- פרט 4 הגבלים עסקיים
- פרט 12 ת' נ' מפרסם
- פרט 13 ת' נ' מסלקה

הלכה ומעשה

ס' 20

- (ה) בית המשפט לא יפסוק בתובענה ייצוגית פיצויים לדוגמה, וכן לא יפסוק פיצויים בלא הוכחת נזק, למעט בתביעה כמפורט בפרט 9 בתוספת השניה, ואולם אין באמור כדי למנוע פסיקת פיצויים בשל נזק שאינו נזק ממון.

הלכה ומעשה

ניירות ערך

הגדרה: עילה הנובעת מזיקה לנייר ערך

- פרטים מטעים בתשקיף, פרטים מטעים בדיווחים שוטפים (מחוק ניירות ערך).
- מכירת מניות ללא הצעת רכש במקרים שנדרשים, כגון הצעת רכש מיוחדת כאשר על ידי הרכישה הרוכש נעשה בעל שליטה (מחוק החברות).
- רשות לניירות ערך – קרן מיוחדת
- תביעות מורכבות. מעט משרדים עוסקים בזה. שווי התביעה גבוה מאוד.
- תביעה נגזרת מול ייצוגית
- החלטה השופטת גרוסקופף "הראל פיא" גם בעל מניות גדול ומוסדי

הלכה ומעשה

מפגעים סביבתיים

פרט 6: תביעה בקשר למפגע סביבתי נגד גורם המפגע; לענין זה, "גורם המפגע", "מפגע סביבתי" – כמשמעותם בחוק למניעת מפגעים סביבתיים.

חוק למניעת סביבתיים: "מפגע סביבתי" – זיהום אויר, רעש, ריח, זיהום מים, זיהום מי-ים, זיהום על ידי פסולת, זיהום על ידי חומרים מסוכנים, זיהום על ידי קרינה, פגיעה בסביבה החופית, מפגע אסבסט, והכל כשהם בניגוד לחיקוק, לצו, לתכנית, לרשיון עסק או לכל היתר או רשיון אחר, או שיש בהם פגיעה בבריאותו של אדם או גרימת סבל ממשי לאדם; לענין זה "תכנית" – כהגדרתה בחוק התכנון והבניה, תשכ"ה-1965;

הלכה ומעשה

מפגעים סביבתיים המשך

- "בקשר למפגע סביבתי" הגדרה רחבה מאוד
- עשרות חוקים רלבנטיים
- שימוש בכל המשפט הפרטי
- השוואה בין ייצוגית לתובענה קבוצתית
- גם וגם? [ת"צ \(ירושלים\) 21679-11-11 דניאל שורץ ואח' נ' אמות השקעות בעמ ואח'](#)

הלכה ומעשה

סעדים הצהרתיים?

- 22. (א) הכריע בית המשפט בתובענה הייצוגית, כולה או חלקה, לטובת הקבוצה, כולה או חלקה, לרבות בדרך של אישור הסדר פשרה, יורה על תשלום גמול לתובע המייצג, בהתחשב בשיקולים כאמור בסעיף קטן (ב), אלא אם כן מצא, מטעמים מיוחדים שיירשמו, שהדבר אינו מוצדק בנסיבות הענין.
- (ב) בקביעת שיעור הגמול יתחשב בית המשפט, בין השאר, בשיקולים אלה:
- (1) הטרחה שטרח התובע המייצג והסיכון שנטל על עצמו בהגשת התובענה הייצוגית ובניהולה, בפרט אם הסעד המבוקש בתובענה הוא סעד הצהרתי;

הלכה ומעשה

מה המתודה ?

- פירוט עובדתי של המקרה
- בחינת העילות המשפטיות
- בחינה לפי פרטים ספציפיים [עילות מול שערים]
- בחינה לפי פרט 1
- חוק החוזים, פקודת הנזיקין, עשיית עושר
- הגשה לפי מספר פרטים בתוספת [גם במחיר של הבדלת עילות]

סיכום

- התוספת השניה מהווה שער כניסה
- התוספת מערבבת עילות ועניינים
- בלי מפתח לא ניתן להיכנס לפרוזדור שאח"כ יהווה כניסה לטרקלין

לתגובות - asaf@asafplaw.co.il